

De același autor:

- Mihail Eminescu. *Opere*. Ediție critică în trei volume (în colaborare), 1981
- *Poeți de pe vremea lui Eminescu*. Selecția textelor, studiu introductiv, note și comentarii critice, 1991; ediția a doua în 1999
- *Portret de grup*. O altă imagine a poeziei basarabene. Antologie a poeziei generației optzeciste, selecție și studiu introductiv (în colaborare), 1995

Eugen LUNGU

RAFTUL CU HIMERE

Știința, 2004

Ediția se publică cu sprijinul Fundației Soros-Moldova.

Lectori: Mircea Ciobanu, Mihai Papuc
Corectori: Mariana Belenciuc, Elena Pistrui
Tehnoredactor: Nina Duduciuc
Machetare computerizată: Anatol Andrițchi
Coperta și concepția grafică a colecției: Ion Severin

Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*,
str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova;
tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (+373 22) 73-96-27;
e-mail: prini@stiinta.asm.md

Difuzare: Societatea de Distribuție a Cărții *PRO-NOI*
Republica Moldova: str. Alba-Iulia, nr. 23/1; MD-2051, Chișinău;
tel.: (+373 22) 51-68-17, 51-57-49; e-mail: pronoi@mtc.md; www.librarie.md
România: str. Ing. Pandele Țărușanu, nr. 13; Sector 1, București;
tel.: (021) 222-69-38; tel./fax: (021) 222-69-35

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Lungu, Eugen

Raftul cu himere/ Eugen Lungu – Ch.: Î.E.P. *Știința*, 2004 (Combinatul Poligr.)
– 224 p. – (Col. „Opera apertă”).

ISBN 9975-67-426-7

821.135.1(478).09:821.135.1(478)-4

ISBN 9975-67-426-7

© Eugen Lungu, 2004
© Î. E. P. *Știința*, 2004

CUPRINS

Omul Cărții sau Vinătorul de himere de Mircea V. Ciobanu I

I

„Si libet, licet” 7
Crimpeie despre *nu* 14
Mais où sont les... moulins d'antant? 20
Basarabeni: un posibil profil 29
Islamul la noi acasă 39
Absintul 56
Sindromul duducai de la Vaslui 66

II

Peste cenzuri și vămi 75
O coloană de tandrețe pentru Meniuc 84
Jurnalul unui hermeneut 90
Spune-mi ce citești ca să-ți spun ce scrii 97
A fi în cultură 107
Istoria jenantă 125

III

O literatură fără jurnal 135
Cîtă literatură atîta critică 148
Criticii 157
Sec, despre cenzură 160
Postmodernismul la prezent plural 170

IV

Defragmentarea kitschului 181
O rețetă de post 184
Labirintul Gide 189
Viața între pătrate (negre) 191
Călinescu și viile 195
Intelectualii 198
Plăcută zăbavă 208
Pe listele de așteptare 210

OMUL CĂRȚII SAU VÎNĂTORUL DE HIMERE

Eugen Lungu este un Sindbad-marinarul, care navighează pe fișierele Bibliotecii Babel, glisînd printre fagurii hexagonali ai universurilor borgesiene.

Poet al criticii și eseisticii, el (=E.L.) este și un aed din spița rapsozilor antici. Chemat la festinul leneș al abundenței culturale, știe să povestească, improvizînd fluent (dar și bine condimentat, dar și garnisit cu finețe) isprăvile ghilgameșilor literaturii, puse pe notele unei sensibilități rafinate și scandate în alexandrinii unei estetici, impresioniste, dar riguroase.

Criticul (poetul?) își ia o carte sau un autor doar ca „passe-porto”, ca „parolă” pentru accesul în rețeaua de semne și texte care este chiar literatura lumii.

Biblioteca Babel i-a devenit șantier al propriei construcții și fiecare pagină (inițiatică!) scrisă de el te lasă fascinat-amețit. În spatele unor teme, titluri, nume invocate (cu tot refuzul – ostentativ – de a face „paradă de erudiție”!) stă pitit cîte un zeu al lecturii. E.L. este, în acest sens, un politeist, savurînd cu aceeași plăcere din antici și (post)moderni, din flora spontană învecinată și din plantele rare, exotice, aduse de pe tărîmuri îndepărtate. E ușor să deduci din toate acestea că autorul, structural, este un renașentist, construcția testelor este barocă, iar perspectiva este una ironică, ludică, postmodernă, „de plăcere”. Experiența editorială i-a cultivat vocația de devorator al celor scrise, de gurmand livresc, dar și de chirurg lucrînd cu bisturiul pe cordul literaturii.

Nu am mai întîlnit un om care să aibă o atitudine atît de pioasă față de vechea literatură de la noi ori de pe aiurea și, în același timp, să-i promoveze atît de insistent pe tinerii, zgomotoși, furioși sau timizi, moderni și avan-

gardiști. Dar și să fie interesat de tot ce este „ariergardă” literară și de tot ce este marginal, secundar (în limbajul lui V. Nemoianu).

Mă prind asupra gândului că încerc să conturez destinul unui om fericit. Cu atîta literatură în preajmă, ce i-ar mai lipsi? Poate doar această carte, manuscrisul căreia i l-am smuls cam cu forța, pentru că modestia sa este pur și simplu una cu totul specială, ca să nu zic patologică.

După ce a îngrijit zeci de cărți ale colegilor de breaslă (de la autorii medievali la cei mai tineri), după ce și-a presărat eseurile și cronicile în revistele și „suplimentele” literare (unele fondate chiar de el), și-ar fi putut aduna, azi, dintr-o dată „operele complete”.

Sabotată de autor (pentru a nu fi tipărită nicicînd, și mai ales la o dată omagială), cartea se editează – totuși! – cam pe la jubileul apariției **cititorului** Eugen Lungu.

Capitolele (neintitulate ale) cărții, reflectă cîteva subiecte de interes: (a) temele literare (capitol care îi pune în lumină calitățile de „tematist” și comparatist); (b) personajele literaturii (scriitori, cărturari, priviți cu admirație și poate cu oarecare – albă – invidie), de fapt niște sosii/ ipostaze ale firii proprii; (c) temele literaturii, problemele vieții literare, aspecte ale existenței fenomenului literar; (d) teme cvasiliterare, probleme de cultură și de viață, care s-ar intitula, simplu: „Nu numai literatură”.

Nu am citit un studiu mai complet și mai argumentat despre boemă decît *Si libet, licet. Sindromul duducai de la Vaslui* explică, delicat și... pudic, licențiosul în literatură (fără a-l exalta!). Portretul basarabeanului dintotdeauna este creionat obiectiv, cu ochiul călătorului din afară, al „persanilor” (*Basarabeni: un posibil profil*). În altă parte, Eugen Lungu face o descoperire „surprinzătoare” în contextul interesului pentru lumea islamică după 11 septembrie 2001: nu este chiar o *terra incognita* această lume a musulmanilor, pentru că i-am cunoscut demult, prin Cantemir, prin scrisorile lui Ion Ghica, prin monologul lui Baiazid din *Scrisoarea III*, prin emirul din *Noapte de decembrie*, prin *El-Zorab*, prin Mateiu I. Caragiale, prin Cărtărescu etc., etc. (*Islamul la noi acasă*). În fine, dacă pentru un ochi critic e importantă și coloana vertebrală pe potrivă, *Crimpeie despre NU* e o contribuție la studiul refuzurilor, NU-urilor din literatură (și nu numai).

Ca să „comitem” și o deducție, temele literare/ artistice nu sînt mari sau mici, importante sau mai puțin: ele sînt fascinante au ba, în funcție de harul ficționarului, dar și al exegetului care le adună sub un titlu: *Absintul*, morile (ce titlu elegiac, villonian: *Mais où sont les...*

moulins d'autant?), ospățul (*O rețetă de post*), mai ales, cînd vreo „temă” e raportată – surprinzător! – la vreun personaj al literaturii: *Călinescu și viile*.

Textele lui Eugen Lungu amintesc împletirea motivelor și imaginilor din *Odiseea* ori, dacă descindem pe teren autohton, din poemele și baladele, năucitoare ca imagini, ca limbaj, ca referințe livrești ale lui Barbu, Voronca ori Dimov.

Îmi scapă să-l întreb despre preferințele muzicale, dar mi se pare că-i place Vivaldi (din muzica baroc), preclasicii Mozart (mai ales!) sau Haydn, apoi – sărind dincolo de paste dense, contrastante ale romanticii – modernismul „cuminte”, impresionist: Debussy, Ravel.

Satiric și elegiac, doct și impresionist, realist și (post)modern, incisiv și generos în aplauze, Eugen Lungu este criticul/ eseistul total (cum ai spune „poetul total”), care și-a făcut din **raftul cu himere** un univers existențial, pe care ni-l povestește într-un soi de lectură de gradul ultim.

Pe critici îi pasc pericolele unor extreme: unii citesc tot ce se scrie, de-a valma, simplificîndu-și în consecință gîndirea și propriul discurs (amețiți de surogatele subculturii); alții se alintă exclusiv cu esențele tari, savurînd licoarea rafinată, dar... și rarefiată, pentru că, în lipsa detaliului „nesemnificativ” și a kitschului, ocolit din pudoare, nu au viziunea întregului.

Eugen Lungu știe să discearnă, fără să se îmbete cu apă minerală (care doar s-a strecurat printre cristale), și să dea strălucire rocilor minerale (oricît de) rare.

O carte pe care ți-o de-con-struiește Eugen Lungu e sortită succesului, chiar dacă altă dată ți-a scăpat printre degete. Cărțile de pe propriile „rafturi cu himere”, după ce-l citești pe Eugen Lungu, se structurează într-o altă ierarhie necesară, în adevăratul Clasificator Universal or, E.L. știe secretul formulei bibliotecii lumii.*

* În „Biblioteca Babel” a lui Borges (un text ce construiește o imagine a bibliotecii totale) se sugerează, într-un loc, o teamă pentru dispariția cărților. Printre soluțiile/ presupunerile liniștitoare reținem una, interesantă: „De asemenea, cunoaștem și o altă superstiție a acelor vremuri: cea a Omului Cărții. Într-un raft din hexagon (și-au zis oamenii) trebuie să existe o carte care să fie cifra și rezumatul perfect al *tuturor celorlalte*: un bibliotecar a străbătut-o și este asemeni lui Dumnezeu”. Borges (narratorul) propune/presupune o formulă după care poate fi găsită această carte. Nouă ni se pare că E.L. este acel bibliotecar, dar poate că această carte căutată de toți este chiar cartea pe care o scrie el.

Respect pentru cariera și cărți

Materia moartă din cărțile pe care le-ai citit superficial ori le-ai neglijat ca inutile (dar pe care ți le „citește” E.L.) învie în cele mai nebanuite nuanțe.

Caleidoscopul pe care ți-l rotește el îți dezvăluie, la fiecare întoarcere, fațete care se îmbină fantastic într-un soi de paletă structurală a literaturii, construind cosmosuri ordonate din pietrele care pînă acum îți apăreau cu străluciri izolate din nebuloasele fumurii ale unor universuri haotice, cvasiinexistente...

Iubite cititorule, m-am aventurat să scriu această scrisoare introductivă (o impostură de timonier... amator) într-o frumoasă zi de toamnă, admirînd un peisaj luminos (care se ostenește, inutil, să mă inspire), dar schimbîndu-se – trecîndu-se, impresionist, cu fiecare clipă. Urmează un anotimp al „dulcei zăbave” a lecturilor, un timp al cărților – singurele care pot reține, intactă și nepedepsită, himera care este clipa faustiană.

Recunosc că scriu numai din rațiunea formală de a completa cîteva pagini, rămase albe, din acest volum, care – începînd cu pagina următoare – te va fascina cu adevărat.

Este o aventură pe care nu o vei regreta.

Mircea V. Ciobanu

I „SI LIBET, LICET”*

A vorbi azi despre boemă e totuna cu a șueta („comit” și eu un verb...) la ospățul lui Baltazar, ținîndu-ți convivul de un nasture. Adică, țara cam arde, iar noi ne căutăm firele cărunte din barbă.

Boema a existat cînd încă nu se inventase cuvîntul și va contraria mof-tangii cît timp vor hălădui artiștii. Căci orice artist are în el măcar o coastă de boem. Chiar și cei care o fac pe sobrii și dau turul orizontului de la înălțimea rece a donjonului de fildes. Dacă *boemă* înseamnă, pe lângă sensurile primare pe care le veți descoperi mai jos, și frondă, și sfruntare, și dispreț, și inapetență armată cu *je m'en fiche*-isme pentru gustul comun abonat la ideile primite de-a gata, atunci am dat și o mică definiție (pentru un singur culoar al sensului) noțiunii de artist în genere.

Vaganții, boemii rătăcitori ai evului mediu (ev contras în sinele său scolastic), recrutați mai ales din medii goliardice, au deschis pleoapa poeziei spre cele lumești, uneori puțin de tot pudice. În bătălia pentru *Hernani* de V. Hugo și pentru impunerea romantismului decisivă a fost, eufemistic fie spus, atitudinea neconformistă a cetei de boemi, în frunte cu Théophile Gautier, Gérard de Nerval, pictorul Boulanger, Victor Pavie, Petrus Borel ș.a., care și-au impus estetica prin idee, dar și cu pumnii și bastoanele.

Nu altfel decît uluind și scandalizînd se afirma „fauvisme”-ul în pictură, sau „zgomotele” lui Wagner în muzică. Succedarea *-ismelor* în sec. XX a fost însoțită aproape de fiecare dată de polemici verbioase și de mare tîmbălău estetic între tradiționaliștii cu șublere și cîntare și scandalagiii iconoclaști.

* Dacă (îmi) place, este îngăduit. Cuvinte atribuite împăratului Caracalla: expresie a arbitrarului și bunului-plac.

Cumințitul conte Tolstói, moralist umanizant la senectute, își datorează, cred, gloria nu preceptelor și înțelepciunii buchinate, ci celor câțiva ani de boemă dezlănțuită pe care i-a trăit în tinerețe. Praporșcic de 26 de ani, cu regimentul când la Focșani, când la Leova, Chișinău sau Tecuci, zălogindu-și averea la jocuri de cărți, într-o clipă de senină remanare își impune restricții morale, creîndu-se ca om și ca scriitor în momentul când credea că e un ratat și un pierdut. De altfel, a terminat tot ca un boem răzvrătit – pe drumuri. La vârsta când alții așteaptă, remnați, sfîntul mir și ultima spovedanie.

Un Kant funcționînd în regim de metronom, pendulînd între casă și bibliotecă, un Proust retras în camera cu pereții căptușiți cu plută, o Emily Dickinson alegînd o sihăstrie benevolă nu sînt decît excepțiile care confirmă regula.

Cineva constata, *via* Jean Delumeau, că nu munca, ci neascultarea l-a făcut pe om, în momentul când, nesocotind porunca supremă, a rupt din pomul cunoașterii: „Adam și Eva, credem noi, în chiar ziua creării lor, au comis păcatul în paradis în jurul amiezii. Puțin după aceea au fost alungați, aproximativ pe la ora nouă” (Vincent de Beauvais). Și deducția lui Kant față de izgonire: era „treccrea din starea de primitivism a creației pur animale către aceea de umanitate”.

Sfidînd prescripțiile moralei celeste, omul schița primul gest de boem în chiar ziua dintîi a facerii sale...

* * *

Cuvîntul *boemă* farmecă printr-un aer de noblețe neologică și are sonorități și damf romantice. E ca un poem în cinci litere. Dacă-l vizităm însă prin porțița din dos a etimologiei, îl vom vedea cam ciufut și mai puțin periat decît pare de la distanță. Căci nu înseamnă altceva decît, literalmente!, *țigăneală!!!* Adică faptul de a se *țigăni* cineva – prin certuri, scandaluri, vorbe urite, insulte, asta, evident, la un grad avansat de etilism. Și acum, fiindcă tot am spart acest balon strălucitor, hipnotizînd pe mulți, vă datorez și niște detalii. Cei care au lansat cuvîntul, cu sensul care ne interesează, au fost francezii și aici toate degetele arătătoare se îndreaptă spre Henri Murger, care publică în 1848 romanul *Scènes de la vie de bohème* („Scene din viața boemei”), în franceză *bohème* are primul sens de *țigan* și vine de la toponimul *Bohême* (*Boemia*), denumirea de cîndva a Cehiei. Deosebirea dintre cele două cuvinte (comun și propriu) e doar de accent – primul e cu accent grav, al doilea – cu accent circumflex. Explicația e simplă: primii țigani au apă-

rut în Franța din Cehia (Boemia) și așa au și fost numiți. Deci, fără dubii: *boem = țigan*. Nu vi se pare că briza etimologică a cam spulberat ceva din aureola frumos pîlpîitoare a vocabulei?

Rușii, traducînd în 1875 romanul lui H. Murger, îi dădeau un titlu „dezgolit”, fără accepția figurată a cuvîntului: *Sțeni iz țiganskoi jizni*, la ci *boema* mult timp identificîndu-se cu *literaturaia țiganșcina*.

* * *

Cu un picior de demon în scîrna păcatului și cu o aripă de înger în azur – acesta ar fi portretul sau mai bine zis schița-robot a unui boem. De altfel, omul trebuie părăsit, eludat uneori pentru a nu-l eclipsa pe artist. Judecat cu susceptibilitatea dragonului de virtute, Villon nu e decît un hoț ordinar care trebuia să sfirșească sau a și sfirșit în ștreang. Rimbaud și Verlaine sînt niște declasați parazitari, victime ale absintului, trăind în promiscuitatea unor relații foarte suspecte, cu izbucniri violente – Verlaine îl rănește pe Rimbaud, făcînd și doi ani de pușcărie, unde scrie smerita *Sagesse*. Poe este un bețivan în veșnică stare crepusculară, încheindu-și existența pe o bancă în parc. Baudelaire – o emanație a *paradisurilor artificiale*, cărora drogatul le face aporia într-un nesănătos extaz. Generația *beat* (sau „strănepoții lui Whitman”, cum le plăcea să-și zică) este în genere un sandviș de porcării – de la autorul *Firelor de iarbă* li se trage aplecarea spre homosexualism, pe care îl practică indiscret și cu frenezie, halucinogenele le stimulează inspirația, pușcăriile ținîndu-le loc de azil între două vagabondări.

Ei alcătuiesc scandaloase cupluri conjugale, Wystan H. Auden, Chester Kallman și Harold Norse se satisfac în trei, împreună cu ceilalți formînd un *Homintern* (cred că nu e nevoie de prea multă imaginație ca să descifrezi sensul puțin voalat al cuvîntului), se despart, se tachinează, se agrează.

Allen Ginsberg, „capul de afiș” al generației, mort de cancer la ficat, William Burroughs, Peter Orlovski erau mereu în căutare de „prospătură”, selectînd poponari tineri sau, cum li se mai spune, cavaleri de Kurlandia.

Ce mai, în aceeași închipuire maladiv-virtuoasă Eminescu nu ar fi decît un afemeiat cu sticleți în cap, Creangă un mîncăcios, ambii niște cheflii de „Bolta Rece” (deși ruralul Creangă, răspopit chiar, cu greu poate fi „împins” în categoria boemilor; ca, de altfel, și Eminescu, mai mult un introvertit decît un expansiv de cafea și gașcă).

Față de Sf. Antonie, boemul e la celălalt pol al felului de a fi: primul rezistă cu obstinație ispitelor de tot soiul, avînd o viață destul de cuvioasă,

dar, fie vorba între noi, tot pe atât de monocolor plicticoasă; al doilea cedează cu râvnă pasională tuturor tentațiilor posibile și imposibile. Ispitele materializate în vedenii îl îngrozesc și îl fac să tremure pe schimnic, boemul, dacă nu le are, și le provoacă artificial – din magma lor clocotitoare artistul-boem își extrage cristalul operei. Esenin, acel înger blond, era probabil insuportabil în tavernele din „Moskva kabațkaia”. Ar fi rămas (ar fi rămas?) în memoria celorlalți doar ca un năbădăios bătaș, etilizat pînă-n capace. Dar a fost poet. Și ce poet! Asta nu absolvă omul, dar absolvă opera de nebunia omului.

Refuzul deliberat al *comme il faut*-ului încă nu e totul. Boemul are strecurată în sînge chemarea sau pedeapsa nomadismului, atavism al rasei care îi împrumută numele generic. Spiritul itinerant țigănesc îl mîină spre alte orizonturi – e destul să ne amintim în acest sens aventurile continentale ale lui Rimbaud, Henry Miller sau Gregory Corso; *beatnicii* au de văzut o Americă prin geamul vagonului. Stabilitatea și sedentarismul le repugnă. *Peisajele belgiene* ale lui Verlaine au în loc de titluri denumirile orașelor în care a hoinărit cu mai tînărul său coechipier.

Deși mulți cu studii, perspectiva de funcționăraș le dă frisoane. „Mi-e silă de toate meseriile”, exclamă Rimbaud în *Un anotimp în infern*. Mînecuțele de „clerk” li se par mai dezonorante decît cătușele. „Eslî bî ne bîl ea poetom,/ To bîl bî naverno, bandit i vor” – se căina undeva Esenin, scandalagiul blond.

Ei preferă afacerile riscante – comerț ul cu arme (iarăși ne reamintim de Rimbaud), traficul cu droguri (Harold Norse, cum scrie Ov. S. Crohmălniceanu, trece granița spaniolă cu un kilogram de „kif” în bocanci).

Adevăratul boem pendulează mereu între cele două stări ale lui Monte Cristo – de întemnițat și de nabab fabulos de bogat. Banii, oricîți i-ar avea, se scurg iute, ca apa de pe gîscă.

Există deci o boemă a pasiunilor, o boemă a alcoolurilor, o alta a drogurilor sau a tuturor păcatelor la un loc.

Ca să se detașeze net pe fundalul gregar, boemul adoptă și o ținută vestimentară deosebită. Celebra jiletcă roșie a lui Théophile Gautier isteriza burghezul comun, îl provoca și îl făcea să-și iasă din pepeni. „Boema galantă” era îmbrăcată țipător, ostentativ, dar în limita decenței totuși. Baudelaire avea „îmbrăcămîntea costisitor și variat excentrică (neagră sau albastră, nasturi metalici, umeri lați, cravată roșie, mănuși roz), cu petreceri prelungite în tovărășii feminine de culoare sau de cea mai depravată condiție și cu experimentarea pînă la istovire a narcoticelor” (Vl. Streinu). Își vopsise părul în verde și afirma, spre groaza aceluiași

burghez credul, că-i plac creierii de copii mici. Boema „de jos” e absolut indiferentă la ce poartă. Ca să nu umblăm aiurea după exemple, mergem la „cel mai cunoscut boem al Bucureștilor” (Florentin Popescu, *O istorie anecdotică a literaturii române*) – Artur Enășescu, autorul versurilor imortalizate de romanța *Țiganca* („E Rița, fecioara cu ochii sprințari –/ Cu sîni ca de piatră...”). Scos de un om bun din zdrențele sale, bine înțolit, plătindu-i-se și abonamentul la un restaurant ca să nu aibă grija zilei de mîine, Enășescu e văzut peste cîteva zile: „Îl întîlnesc pe Calea Victoriei în zdrențe, în galoși și... flămînd... Artur s-a dus, în primul rînd, la Taica Lazăr și-a lăsat acolo pe te miri ce costumul și pantofii, s-a dus, apoi, la patronul restaurantului și a cerut înapoi suma plătită de mine și cu toți banii a cumpărat flori și cărți, buchete imense de flori – unele foarte scumpe – și cărți rare.” În aceeași faimoasă galerie s-au ilustrat Dimitrie Stelaru, Ben Corlaci, Mircea Damian, Leonid Dimov, Mazilescu, Pucă et comp. (Geo Șerban).

Beatnicii și-au ales ca semn distinctiv pletele lungi și puțin îngrijite, „pieptănate cu grenada”; tot ei au impus moda *hippy*; un vestigiu ambulant al ei fiind doar Galaicu-Păun, în rest, ne-boem convins. Azi, se pare, e în vogă raderea pe cap.

Sediul valpurgic al boemei e cafeneaua. Dacă grupurile de boemi ar avea blazoane (pe care tot unul dintre ei le-ar rima cu *zorzoane*...), simbolul cafenelei ar trebui pus în centrul acestei neobișnuite heraldici. Viața boemei gravitează în jurul cafenelei ca planetele în jurul Soarelui. Una e imposibilă fără alta. Aici duc toate drumurile, de aici iradiază cele șapte cărări, nici una din ele guvernate însă de TAO (aviz mai mult decît boemilor: în chineză *tao* înseamnă *cale*, dar și *principiu al ordinii*). Viața literară e atât de vîrstată de cea a cefenelei încît renumita Capșa trebuia să fie re-modelată anul acesta la Tîrgul de Carte de la Leipzig, cu titlu de mascotă balcanică a spiritului cultural. Fiecare urbe își recrează la scară locală Montparnasse-ul său, fiecare cu aureola și legendele sale, în dependență de țăria eteratelor lichide. Aici se dau peste cap ierarhiile, se scriu pe șervețele poeme și chiar manifeste artistice, se consolidează găștile (sau grupările, dacă vreți), se strigă secretele lui Polichinelle evitate grațios de critică, se dezavuează autoritățile fosilizate și se impun noile orgolii, între pahare și fumuri și literatura e alta, și bîrfa ranchiunoasă sau doar ușor-camaraderească ține de specialitatea casei. Genialitatea se pipăie cu mîna și se servește pe tavă. Și ce boemă fără scandal? E inutil și supefluu să mai continuu – chiar și bolnavii cronici, și solemnii, și nebăutorii singulari au inhalat cu mahnă (cel